

технологии обработки конструкционных материалов. – Брянск: БГПИ, 1995. – 56 с.

3. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навчально-методичний посібник (пробне видання) / За заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. – Тернопіль-Умань, 2007. – 208 с.

4. Казакевич В.М. и др. Основы методики трудового обучения / Под ред. В.А. Полякова. – М.: Просвещение, 1983. – 192 с.

5. Коберник О.М. Розробка творчих проектів на уроках технічної праці // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – № 1. – С. 41-45.

6. Мельничук В.П. Формування техніко-конструкторських знань і вмінь учнів сільської школи в позаурочний час: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2005. – 20 с.

7. Подоляк В.О., Коношевський Л.Л., Кондратюк В.Д. Профорієнтація та методика профорієнтаційної роботи: Навчально-методичний посібник. – Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2001. – 152 с.

8. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках трудового навчання: теорія і методика: Монографія / В.В. Бербец, Н.В. Дубова, О.М. Коберник та ін.; За заг. ред. О.М. Коберника. – К.: Науковий світ, 2003. – 292 с.

9. Симоненко В.Д., Суловицкая Т.Е., Ретивых М.В., Волохова Е.Д. Профессиональное самоопределение школьников: Учеб. пособие. – Брянск: БГПИ, 1995. – 100 с.

In the article essence and features of professional self-determination of students is exposed 5-9 classes of secondary general school and explained role of method of projects as a factor of forming of professional self-determination of teenagers. Implementation of educational creative projects deepens, extends educational interests of students instrumental in their converting into professional.

**М.Л. Пелагейченко
м. Бердянськ, Україна**

ПРОБЛЕМА УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ НАУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ

Освіта завжди виступала основним показником рівня розвитку суспільства, а її зміст відображав педагогічно-інтерпретований досвід людства, накопичений упродовж всього часу його існування. Будь-які зміни в суспільному розвитку впливають на зміни в освіті, одна з яких – використання інноваційних педагогічних технологій. Впровадження в сучасній школі проектної технології навчання змінює мету вчителя, тому головними напрямками навчального процесу стають: розвиток ініціативності учнів, винахідливості, творчості, вдумливого ставлення до практичної роботи. Як наслідок – нові вимоги пред'являються до організації праці вчителя.

Теоретичні та практичні питання наукової організації праці вчителя розкриті у дослідженнях Т. Дзюба, Л. Коганова, І. Раченка, Ф. Тонких, Д. Федоренка. Питання ролі та функцій учителя в організації проектної діяльності розглядають В. Гузеєв, В. Дробнис, О. Коберник, Н. Матяш, Є. Мегем, Н. Пахомова, Л. Переверзєв, Е. Полат, В. Симоненко та інші. Проте, проблема наукової організації праці вчителя, який організовує проектну діяльність учнів, майже не висвітлювалася.

Мета статті – визначення засобів управління проектною діяльністю учнів у контексті наукової організації праці (НОП) та компонентів праці вчителя – організатора проектного навчання.

Розглянемо основні теоретичні поняття визначеної проблеми: «праця», «організація», «наукова організація праці», «наукова організація праці вчителя»

Праця, в широкому розумінні, представляє доцільну діяльність людини. Процес праці включає три елемента: доцільну діяльність; предмет праці; засоби й умови праці. Праця, в її більш вузькому розумінні, – це лише одна з форм людської діяльності, яка пов'язана з виробництвом матеріальних або духовних цінностей.

Термін «організація» означає взаємне розташування та взаємозв'язок окремих частин чого-небудь цілого. Організація – це не зміст діяльності, а форма і метод її здійснення та функціонування.

Організацію можна визначити як взаєморозташування та взаємозв'язки елементів якогось комплексу (предметна або структурна частина організації), так само як їх дій та взаємодій (функціональна частина), що зумовлені єдністю цілей або виконуваних ними функцій та певними обставинами місця та часу. Організація – це явище, фактор, відповідно, поняття та категорія, які протилежні дезорганізації. Творчі заходи, котрі забезпечують створення сприятливих умов для праці, називають організацією праці.

Наукова організація праці (НОП) – це система, рівно як і процес здійснення науково обґрунтованих заходів, спрямованих на безперервне удосконалення самої праці, її умов, на досягнення, при раціональних витратах часу, сил та засобів, максимальних результатів. Сутність НОП – з'єднання науки з творчістю.

Науковою організація праці може називатися лише за умови, якщо вона основана на сучасних досягненнях науки та практики, на всебічному аналізі процесів праці, на комплексному використанні факторів, що дозволяють підвищити ефективність праці. Слово «наукова» – це показник зв'язку організації праці з всебічним вивченням різних аспектів праці.

НОП включає такі найважливіші уміння: уміння працювати, безперервно удосконалюючи прийоми та методи праці; уміння вчитися тому, як треба працювати, і вчити цьому умінню інших; уміння безперервно удосконалювати та раціонально використати умови праці. Вона досягається головним чином за допомогою систематичного дослідження процесу та результатів праці; наукового узагальнення та освоєння прогресивного досвіду; неперервного удосконалення організації та методології трудової діяльності.

Треба зазначити, що у НОП розрізняють дві взаємозалежні та взаємодіючі сторони: теоретичну і практичну.

Теоретичну основу НОП становить комплекс знань про працю. Теоретична сторона діяльності за НОП має свій об'єкт, свій предмет дослідження та свою методологію. Об'єктом НОП є праця працівника у цілому. Предметом дослідження є сама організація, тобто структура й динаміка праці.

Практична сторона НОП представляє собою безперервно прогресуючий досвід організації праці, який накопичує людина. Її успішний розвиток залежить від загального розвитку науки, у тому числі теорії організації, від підготовки працівників, від наукового осмислення ними процесу своєї праці, від їх уміння застосувати наукові знання.

У нашому дослідженні ми розглядаємо НОП вчителя як комплекс науково обґрунтованих заходів, впроваджуваних з метою досягнення найвищих показників у навчально-виховній роботі при найменших витратах енергії та часу як учителя, так й учнів.

Науковці визначають, що педагогічна праця – це один із видів праці, де активно взаємодіють учитель та учні, матеріальні та духовні засоби, умови праці. Важливо підкреслити, що до знарядь праці вчителя відносять не тільки знання, які педагог різними шляхами передає учням, а й види діяльності, у які він має вміти залучити школярів, викликаючи у них інтерес до запропонованих видів діяльності, увагу до їх змісту, творчість, ініціативу у подоланні труднощів. Тому на відміну від НОП в сфері матеріального виробництва, НОП учителя вимагає двосторонньої організації праці: з одного боку – вчителя, а з іншого – учнів. Впливаючи на предмет праці, у даному випадку на учнів, учитель змінює як сам предмет праці, так і самого себе. Процес цей у педагогіці досить специфічний. Він своєрідно організується у часі і просторі.

НОП учителя не виключає, а, навпаки, припускає відносно самостійну розробку проблеми НОП учня.

Організуючи проектну діяльність учнів, вчитель має бути готовий до вирішення певних завдань: створення творчого мікроклімату у класі, допомога школярам в усвідомленні проблеми, формування потреби у вирішенні проблеми тощо. Для вирішення цих завдань учитель використовує різноманітні знаряддя праці: мова педагога, вміння переконувати, стиль спілкування тощо.

Важливе місце займає питання засобів організації діяльності учнів. І. Раченко визначив такі комплексні засоби наукової організації праці: режим дня, робоче місце, умови праці,

техніка праці, методи організації [2, с.97]. Для ефективності організації творчої проектної діяльності учнів, учитель повинен враховувати особливості визначених засобів наукової організації праці (рис. 1).

Засоби організації проектної діяльності учнів у контексті наукової організації праці					
Режим дня	Робоче місце	Умови праці	Техніка праці	Методи організації	

Рис.1. Засоби організації проектної діяльності учнів у контексті наукової організації праці

Завдання вчителя – допомогти учням таким чином скласти свій *режим дня*, щоб вони встигали працювати з додатковою літературою, брати інтерв'ю, проводити опитування, займатися пошуком інформації, проводити спеціальні дослідження, аналізувати отримані результати, відпрацьовувати захист проекту тощо.

Робоче місце учня – це фактор підвищення рівня організації праці, фактор його виховання. Правильно спланувати робоче місце учня – означає так розташувати парту, стіл, стілець – все, що знаходиться в зоні його робочих дій, щоб створити максимум зручностей для праці. На пошуково-дослідницькому етапі проектної діяльності вчитель використовує багато різноманітних методів активізації творчості учнів: мозковий штурм, морфологічний аналіз, дизайн-аналіз, алгоритмічний метод, метод фокальних об'єктів, метод Дельфі тощо. Для їх проведення робоче місце учня повинне відповідати певним умовам: можливість працювати у команді, групі; зручність для проведення обговорень, дискусій; створення невимушеної обстановки; сприяння творчому натхненню; орієнтація на співтворчість з учителем.

Умови праці тісно пов'язані з режимом дня й організацією робочого місця. У практиці роботи з НОП під умовами праці прийнято розуміти, насамперед, те зовнішнє середовище, в якому працює людина, ту конкретну обстановку, в якій здійснюється її трудовий процес. Зовнішнє середовище робить сильний вплив на організм людини, її фізичні функції та психіку, а отже, на її працездатність, рівень продуктивної праці. Під час організації творчого проекту вчитель створює особливий психологічний мікроклімат у класі – це обстановка взаємної поваги, творчого пошуку, взаєморозуміння, співтворчості, захопленості важливою справою.

Техніка організації особистої праці – це комплекс автоматизованих прийомів, які підвищують рівень організації самостійної діяльності учня. Учителю – організатору проектної діяльності – важливо сприяти розвитку в учнів техніки роботи з книгою, техніки організації часу, техніки пошуку інформації тощо.

Виконання вищезгаданих засобів організації проектної діяльності вимагає від учителя перегляду своїх підходів до НОП: створення системи підготовки до управління творчими проектами учнів; удосконалення техніки особистої праці: техніка спілкування, техніка предметної діяльності, техніка організації часу, техніка роботи з книгою, техніка фіксації та обробки інформації, техніка зберігання готової інформації; осмислення умов праці: творчий клімат педагогічного пошуку, психологічний комфорт співпраці з учнями, учителями, адміністрацією школи тощо (рис.2).

Ми згодні з Н. Пахомовою, яка, досліджуючи проблему освоєння вчителем проектного навчання, пропонує будувати зміст підготовки до управління проектною діяльністю учнів на основі таких питань самоаналізу: чи я володію проектуванням? Чи включається у мене проектне мислення при вирішенні життєвих проблем? На скільки я вдало застосовую проектування при вирішенні професійних проблем? Що потрібно мені, педагогу-практику, розвинути,

переглянути, додати до моєї професійної компетентності для того, щоб створити умови для взаємодії з учнями на принципах співробітництва [1, с.111].

Наукова організація праці вчителя – організатора проектної діяльності учнів			
Система підготовки до управління проектною діяльністю учнів		Техніка особистої праці	Умови праці

Рис.2. Основні компоненти НОП вчителя – організатора проектної діяльності учнів

Визначення засобів управління проектною діяльністю учнів та компонентів праці вчителя не вичерпує усіх аспектів зазначеної проблеми. Подальшого вивчення потребують такі питання: можливості створення педагогічного середовища для виконання творчих проектів на принципах НОП, шляхи створення умов праці вчителя – організатора проектного навчання, особливості техніки особистої праці вчителя стосовно підготовки до управління творчим проектом.

Література:

1. Пахомова Н.Ю. Освоение учителем технологии проектного обучения // Школьные технологии. – 2006. – №8. – С.109-114
2. Раченко И.П. НОТ учителя. – М.: Просвещение, 1982. – 208с.

УДК 373. 5: 379.8 (477)

**С.О. Рабійчук
м. Хмельницький, Україна**

ШКОЛА - ЕФЕКТИВНИЙ ОРГАНІЗАТОР ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Важливе місце в підвищенні ефективності організації дозвіллевої діяльності сучасних старшокласників займає школа. З моменту виникнення вона була установою з передавання, в першу чергу, багатства духовних цінностей. Виховання й навчання - дві найважливіші взаємозалежні функції сучасної школи, які формують позитивні якості, характер дитини, сприяють розвитку її здібностей.

Позакласна робота в школі, що полягає в проведенні різноманітних виховно-освітніх занять у вільний від уроків час, значно розширює можливості вчительського колективу у вивченні індивідуальних особливостей учнів, надає більшу рухливість і гнучкість усій системі шкільного навчання й виховання, створює сприятливі умови для нагромадження досвіду спільної діяльності, спілкування, дає простір для прояву самостійності й творчості.

Про важливість вільного часу й активного відпочинку для учнів у школі писав у своїй книзі «Павлышская средняя школа» В. Сухомлинський. Він зокрема, відзначав, що «у відпочинку вихованець повинен бачити один із засобів не тільки зміцнення здоров'я й фізичних сил, але й розвитку сил духовних» [3, с.170].

Відпочинок - це розумне чергування різноманітних видів діяльності в праці, у задоволенні естетичних запитів, у творчості, у насолоді красою природи. «По-справжньому людина може дорожити вільним часом і насолоджуватися відпочинком лише тоді, коли він знає смак праці, коли праця для нього життєва потреба. При такому погляді на працю вихованці прагнуть до діяльного відпочинку – читають художню літературу, займаються